

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

1. Descriviu la informació representada en el mapa.

Es tracta d'un mapa de tipus polític que reflecteix la composició actual de la Unió Europea. Hi estan representats tots els estats membres i s'hi indica la data d'incorporació a aquesta organització. La font és una pàgina web.

Es poden observar els països que van crear la UE el 1957: Alemanya, Bèlgica, Luxemburg, Holanda, França i Itàlia. Les incorporacions posteriors: Dinamarca, Regne Unit i Irlanda el 1973, Grècia el 1981, Espanya i Portugal el 1986, Finlàndia, Suècia i Àustria el 1995, el conjunt de països integrats el 2004 i les darreres adhesions de Bulgària i Romania el 2007.

2. Responen.

a) Exposeu breument les característiques més destacades de la CECA (1951), precedent de la construcció europea.

La Comunitat Europea del Carbó i l'Acer (CECA) va ser un tractat signat per França, Alemanya, Itàlia i els països del Benelux, que tenia com a objectiu aconseguir la lliure competència en el mercat del carbó i de l'acer, per tal d'aconseguir preus més barats i assegurar-ne el subministrament.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

b) Expliqueu què és la Comissió Europea i describiu-ne les funcions principals.

La Comissió Europea constitueix el poder executiu de la UE, és l'equivalent al govern europeu. Està formada per comissaris escollits pels estats membres de la UE. Les seves funcions principals són la gestió de les polítiques comunitàries: agrícoles, industrials, de telecomunicacions, de transport, de medi ambient, etc.

c) Escriviu el nom de cinc països europeus que avui no formen part de la Unió Europea.

Suïssa, Islàndia, Noruega, Ucraïna, Bielorússia, Rússia, Croàcia, Sèrbia, Montenegro, Bòsnia-Hercegovina, Macedònia, Kosovo, Albània, Moldàvia, etc.

3. Expliqueu breument els trets demogràfics i econòmics següents referents a la Unió Europea:**a) El pes de la població de la UE en el context mundial.**

La població de la UE ronda els 500 milions d'habitants, fet que la situa en tercera posició mundial, per darrera de la Xina i la Índia.

b) Els objectius que persegueix la Política Agrícola Comuna (PAC).

Els principals objectius de la PAC són augmentar la productivitat de les explotacions agràries; assegurar unes rendes suficients per a la població que treballa en el sector agrari; garantir l'aprovisionament d'aliments i assegurar uns preus raonables pels consumidors.

c) La zona euro. Indiqueu, a més, el nom de tres estats de la Unió Europea que no formen part de la zona euro.

La zona euro la formen el conjunt d'estats de la UE que utilitzen l'euro com a moneda comuna. Els estats de la UE que no formen part de la zona euro són el Regne Unit, Dinamarca, Suècia, Estònia, Letònia, Lituània, Polònia, Rep. Txeca, Hongria, Romania i Bulgària.

4. Llegiu el text següent i resumeu les idees principals del text.**La política regional de la UE**

La política regional és un instrument de solidaritat financera i una eina poderosa de cohesió i integració econòmica. La solidaritat representa aportar beneficis concrets a la ciutadania i a les regions menys afavorides. La cohesió subratlla el principi segons el qual reduir les diferències de renda i riquesa entre les nostres regions beneficia tothom.

Hi ha grans diferències de riquesa tant entre els estats membres com dins de cadascun d'ells. Les regions més pròsperes en PIB *per càpita* són totes urbanes (com Londres, Hamburg o Brussel·les). El país més ric (Luxemburg) ho és set vegades més que

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

Romania i Bulgària, els països membres de la UE menys afavorits i que s'hi han incorporat més recentment.

Idees principals del text:

- La política regional té com a objectiu aconseguir la cohesió i la integració econòmica dels països membres mitjançant la solidaritat financera.
- Si es redueixen les desigualtats entre les regions europees es beneficia tota la comunitat.
- Les desigualtats es donen tant entre estats com entre les regions d'un mateix estat.
- Les regions més desenvolupades econòmicament són les urbanes.
- La font és la pàgina web oficial de la Unió Europea.

5. Responen.

a) Comenteu el fragment següent, extret del text anterior, i relacioneu-ne el contingut amb els objectius de la política regional europea: «Hi ha grans diferències de riquesa tant entre els estats membres com dins de cadascun d'ells».

La frase fa referència al fet que dins de la Unió Europea no solament hi ha estats més rics i altres amb dificultats econòmiques, sinó que dins d'un mateix estat hi ha desigualtats econòmiques entre les seves regions. Els objectius de la política regional europea tenen com principal finalitat reduir aquestes desigualtats i aconseguir finalment una unió d'estats amb una situació econòmica més homogènia que afavoreixi la seva cohesió.

b) Indiqueu les diferències que hi ha entre els dos instruments principals de la política regional europea: els *fons estructurals* i els *fons de cohesió*.

Pel que fa als instruments les diferències són les següents:

- Fons estructurals: tenen com a objectiu general ajudar les regions menys afavorides reduint les desigualtats. Estan formats d'una banda, pel Fons Social Europeu (FSE) que es dedica, sobretot, a finançar activitats de formació que afavoreixin la inserció laboral dels treballadors aturats i el Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER), que concedeix ajuts econòmics per a la construcció d'infraestructures i altres inversions productives .
- El Fons de Cohesió (FC) està destinat als estats que tenen un PIB per càpita inferior al 90% de la mitjana europea. Finança projectes d'infraestructures relacionats amb el medi ambient i els transports.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

6. Responen.**a) Esmenteu el nom de les principals institucions de la Unió Europea.**

Hauria de citar les següents: Comissió Europea, Consell Europeu, Parlament europeu, Banc Central Europeu, etc.

b) Escolliu una de les institucions de les que heu esmentat i expliqueu-ne les característiques i les funcions.

Consell Europeu: té la seva seu a Brussel·les i representa els estats membres i està format pels caps de govern. Aprova el pressupost de la UE juntament amb el Parlament i coordina les polítiques econòmiques dels estats membres.

Parlament europeu: El Parlament Europeu comparteix el poder legislatiu amb el Consell de la Unió Europea. És l'únic òrgan de la Unió Europea triat per sufragi directe. Els 736 diputats del Parlament Europeu són elegits cada cinc anys pels votants dels 27 Estats membres de la Unió Europea, en nom dels seus 500 milions de ciutadans. El Parlament exerceix un paper actiu en la preparació de la legislació en temes com per exemple la protecció del medi ambient, els drets dels consumidors, la igualtat d'oportunitats, de transports i de lliure circulació de treballadors, capitals, béns i serveis.

Banc Central Europeu: té la seu a Frankfurt (Alemanya), la seva funció és gestionar l'euro, la moneda única de la UE, i preservar l'estabilitat dels preus de l'Eurozona. El BCE és també responsable de fixar les grans línies econòmiques i executar la política econòmica i monetària de la UE.

7. Descriu la informació representada en la taula.*L'economia europea al món (2012)*

	<i>Unió Europea</i>	<i>EUA</i>	<i>Japó</i>	<i>Xina</i>	<i>Rest del món</i>
Població ¹	506	314	128	1.351	4.747
PIB ²	17.124	16.430	6.107	7.731	24.045
% PIB mundial	24,0	23,0	8,5	10,8	33,7

1. Milions d'habitants (1 de gener de 2013).

2. En milers de milions de dòlars EUA a preus actuals (mètode Atles del Banc Mundial).

FONT: Dades extretes del Banc Mundial [en línia] i d'Eurostat [en línia].

En la descripció de la informació de la taula caldrà que apareguin tres idees:

- Que s'identifiqui la UE com la primera potència mundial en termes de PIB (total i percentual), si bé els EUA, amb força menys població, té un PIB quasi igual.
- Que l'economia europea es troba molt per davant de les altres potències econòmiques mundials que es troben a gran distància,
- La resta del món multiplica per 9 la població europea, mentre que el PIB mundial és només una cinquena part superior.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

- Descripció formal de la taula: font (Banc Mundial i Eurostat), any de les dades (2012), tres variables (població, PIB i % PIB mundial) de cinc grans zones econòmiques del món.

8. Valoreu la posició de l'economia europea al món d'acord amb l'esquema següent:**a) Motivacions econòmiques de la creació de la Unió Europea.**

Referir-se al procés de construcció de la Unió Europea, des del Tractat de Roma que va posar en marxa la CEE (1957), o fins i tot abans amb l'acord pel comerç del carbó i l'acer (CECA) el 1951, fins el tractat de Maastricht, amb l'objectiu de crear una unió no només comercial i duanera, com en els seus inicis, sinó també econòmica i política. L'objectiu principal era el de constituir una gran àrea econòmica, amb màxima facilitat per la circulació interior de capitals, béns, productes i persones, que pogués disputar l'hegemonia econòmica mundial dels EUA i fer front al pes creixent en l'economia mundial d'altres regions del món emergents com l'orient d'Àsia (Japó, Xina, Corea, Taiwan, etc.).

b) Avantatges i inconvenients de la moneda única.

Referir-se a la posició de l'euro en l'escena internacional, o als avantatges i inconvenients de l'euro pels estats de la UE. Els dos marcs de referència seran considerats correctes, incloses les respostes que facin referència als dos àmbits.

Pel que fa a l'escena internacional es podria comentar la rivalitat entre l'euro i el dolar per aconseguir el paper de moneda de referència internacional. La fortalesa de l'euro enfront del dolar des de fa varis anys i el fet que des de 2006 l'euro és la moneda més usada en els pagaments en efectiu. També les raons polítiques de que diferents països (Cuba, Corea del Nord, etc.) adoptessin l'euro en detriment del dolar en els seus intercanvis comercials.

En el marc europeu, es podria comentar que la creació de la zona euro ha significat l'eliminació d'obstacles a les transaccions econòmiques i comercials dels països que l'integren. Com a inconvenient principals hi hauria el fet que sigui el Banc Europeu qui dicta la política monetària i que els estats han perdut aquesta capacitat (no es pot devaluar la moneda en èpoques de crisi econòmica per afavorir les exportacions).

c) Polítiques de la Unió Europea per a consolidar el desenvolupament econòmic.

Es poden citar des de la PAC, que busca consolidar la producció agrària, les polítiques d'ajuda al desenvolupament (programes FEDER), fins les Xarxes de Transport o Telecomunicacions que s'impulsen per afavorir la circulació de mercaderies i informació en l'interior de la UE.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

9. Comenteu els elements que caracteritzen el procés de globalització que s'ha desenvolupat en els darrers anys, d'acord amb l'esquema següent:**a) Paper de les noves tecnologies de la comunicació.**

Esmentar com les noves tecnologies de la comunicació, com la informàtica i la telemàtica, han fet possible la globalització econòmica i cultural. Per una banda al permetre la comunicació instantània i simultània dels sistemes de gestió de les empreses i els seus centres productius malgrat estar en països molt distants. Per l'altra, per la difusió global de la informació sobre el que està passant en qualsevol punt del planeta de forma gairebé instantània (informació econòmica, borsària, política, esdeveniments socials, etc.).

b) Elements propis de la globalització econòmica.

Els elements propis de la globalització econòmica que es podrien comentar serien els següents:

- la formació de grans empreses que concentren el capital.
- l'expansió de les empreses arreu del món, sovint amb processos de deslocalització d'indústries des d'uns països a uns altres.
- la lliure circulació de capitals.
- la liberalització dels mercats financers.
- creixement del comerç internacional amb la disminució d'aranzels impulsada per la Organització Mundial del Comerç (OMC)
- la formació d'àrees de lliure comerç a diferents regions del món: Unió Europea, Mercosur, tractat de lliure comerç entre els EE.UU. i els països veïns, etc.
- la interdependència de l'economia mundial fa que els estats perdin capacitat de decisió sobre les seves economies.

c) Característiques de la globalització cultural.

1. La globalització cultural es produeix en aspectes com:
 - la uniformització dels gustos artístics i culturals: pel·lícules, llibres, grups de música, etc., poden ser seguits a tot el món, a través dels grans grups multimèdia i de les xarxes que Internet posa a l'abast d'un quantitat creixent de persones d'arreu.
 - el seguiment internacional dels grans esdeveniments esportius.
 - l'expansió de les grans marques de moda i alimentació (begudes, fast-food, cadenes de restaurants, etc.) per tot el món.
 - el predomini de l'anglès com vehicle de comunicació o llengua franca internacional.
 - També s'inclouria la internacionalització de la ciència, en els aspectes següents:
 - la cooperació científica entre els grans centres de recerca, els quals estableixen vincles de cooperació en camps com la medicina.
 - la inversió creixent en els projectes de I+D (investigació i desenvolupament).

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

10. Resumiu les idees principals del text.**Europa a mig fer**

El 1963 i el 1967, el president francès De Gaulle va vetar la incorporació del Regne Unit a l'aleshores anomenada *Comunitat Econòmica Europea*. Tot i que el general francès compartia amb els britànics el recel envers el fet d'avançar en la federalització d'Europa, no va tenir la *grandeur* de què feia gala el seu país i, amb les negatives, va accentuar els sentiments antieuropeistes de tots. Ara, el primer ministre britànic, David Cameron, ha estat al mateix nivell ínfim: fa poc que es va felicitar de no formar part de l'euro i va vetar la via natural d'aprofundir en la construcció europea [...].

Així, doncs, l'acord de començar un camí entre els disset socis de l'euro, més els que es vulguin incorporar d'entre la resta de socis de la Unió Europea al contracte d'adhesió que han plantejat Alemanya i França, es presenta com una opció imperfecta, però forçada i, sincerament, més desitjable. [...]

Precisament, un dels preus elevats que Europa paga per anar embastant la construcció sense cap integració política és una successió d'escenaris d'Europa a mig fer —compartint moneda però no eines fiscals, compartint mercat únic però amb regulacions sociolaborals heterogènies— que grinyolen en moments de tensions, que obliguen a solucions imperfectes fins i tot quan semblava que començàvem a tenir clara la necessitat de recórrer a posicions més sòlides en la línia de federalitzar aspectes fiscals i dimensions socials com jubilacions, pensions [...].

Adaptació feta a partir del text de
Joan TUGORES. «Europa a mig fer». *La Vanguardia* (10 desembre 2011)

Idees principals del text:

- El Regne Unit no va entrar a la CEE fins que França va aixecar el veto. Ara és el Regne Unit el que no cedeix sobirania per aprofundir en la UE
- L'Europa de l'euro, formada per 17 estats, vol ampliar la unitat dels estats participants
- Europa a mig fer: unitat econòmica, sense que hi hagi una unitat política.
- La font és un article publicat a La Vanguardia el 2011.

11. Responen a les qüestions següents relacionades amb la construcció de la Unió Europea:**a) En quin moment i de quina manera la Comunitat Econòmica Europea es va convertir en la Unió Europea (UE)?**

Entre 1985 i 1992 es van prendre les principals decisions per fer el pas de la CEE a la UE, amb el lideratge principal de H. Kohl (Alemanya), F. Mitterrand (França) i altres líders europeus, com F. González (Espanya).

Les fites principals van ser: l'acord de Schengen (1985) que comporta la supressió dels controls fronterers, l'acta Única (1986) que implica la lliure circulació de béns, capitals i serveis i el tractat de Maastricht (1992), que entre d'altres aspectes regulava les condicions per a l'accés a la moneda única: l'euro.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

b) Quins requisits polítics i econòmics són necessaris per a formar part de la UE?

Els països candidats a formar part de la UE han d'estar regits per sistemes polítics democràtics. Han d'acceptar el principi de llibertat, democràcia i respecte als Drets Humans, així com les llibertats fonamentals pròpies dels Estats de dret.

Els criteris econòmics que cal complir consisteixen en l'adopció d'una economia de lliure mercat en la qual ha de poder fer front a la competència inherent a aquest tipus d'economia. Per poder formar part de la zona euro s'ha de convergir en un seguit d'indicadors econòmics com el dèficit pressupostari, el deute públic, la inflació, els tipus d'interès i l'estabilitat de canvi de la moneda pròpia.

12. Relacioneu els objectius de la integració econòmica i política dels estats membres de la UE amb les principals institucions i tractats comunitaris.

Exposar algun exemple que posés de manifest que la integració política suposa que els Estats de la UE han cedit part de la seva sobirania en favor de les institucions europees. Les institucions europees aproven directives, normes i lleis que prevalen per sobre les aprovades a cada Estat membre.

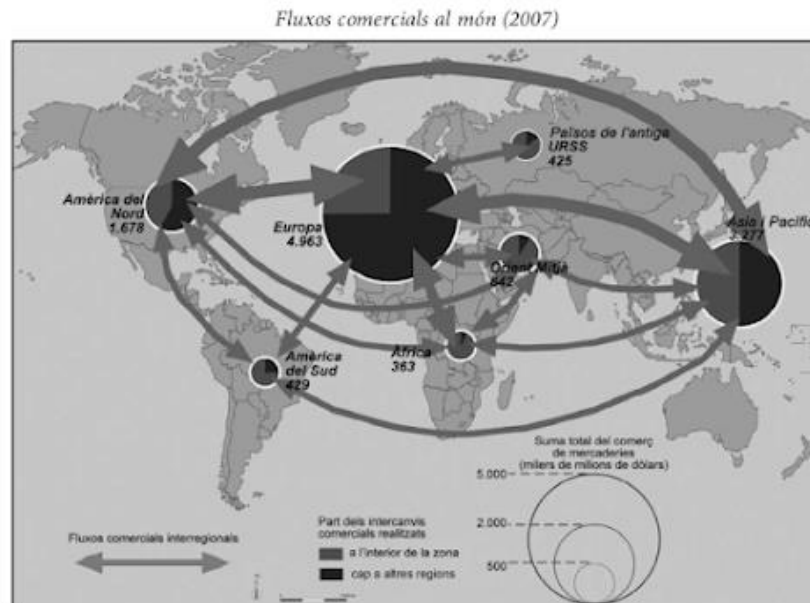
Esmentar que la integració econòmica s'articula a partir de l'existència d'un mercat interior únic que permet la lliure circulació de béns, serveis, persones i capitals. Els instruments que ho han permès han estat l'eliminació dels controls fronterers, la implantació de la moneda única (l'euro) i la creació d'institucions com el Banc Central Europeu, independent dels governs nacionals, el qual dirigeix la política financera de la UE.

Per reduir els desequilibris interns motivats per les diferències econòmiques entre els Estats i les regions, la UE distribueix uns fons estructurals i uns fons de cohesió.

Citar tractats comunitaris: el Tractat de Roma (1957), l'Acta Única Europea (1986), el Tractat de la Unió Europea o de Maastricht (1992), el Tractat de la Constitució Europea (2004).

També haurien de citar com a mínim dues institucions europees d'entre les següents: el Consell Europeu, el Consell de Ministres, la Comissió Europea, el Parlament europeu, el Tribunal de Justícia.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

13. Descriviu la informació representada en el mapa.

NOTA: Mapa elaborat a partir de dades de l'Organització Mundial del Comerç del 2007.

FONT: *El atlas geopolítico 2010 [Le Monde Diplomatique]*. València: Akal i Fundació Mondiplo, 2009.

És un mapa de fluxos del comerç mundial de 2007, entre les grans zones econòmiques mundials (continents i subcontinents) en el que apareixen representades tres variables. En diagrama circular: el volum global de mercaderies en milers de milions de dòlars; la referència a si el comerç es dona a l'interior de la zona o vers altres zones geogràfiques i les direccions dels fluxos comercials, en fletxes, el gruix de les quals està en relació al valor de les mercaderies.

La font de les dades és l'Organització Mundial del Comerç, amb xifres de 2007.

En la descripció caldrà que s'assenyali clarament que la major del volum i del valor (són les fletxes amb major gruix) del comerç mundial es fa entre tres zones geogràfiques: Amèrica del Nord, Europa i Àsia- Pacífic. El que es coneix com la "triada". Europa concentra el primer lloc, seguit d'Àsia Pacífic i Amèrica del Nord. La resta de zones (Països de l'antiga URSS, Àfrica i Amèrica Llatina) tenen poc pes en el comerç mundial, amb l'excepció dels Països del Golf i el Pròxim Orient pel seu pes en el comerç d'hidrocarburs.

Pel que fa a la direcció dels intercanvis, a Europa el 75% del comerç internacional es concentra a l'interior de la seva zona (UE). Mentre, el 25% es canalitza arreu del món, sent majoritària la destinació a Amèrica del Nord.

Àsia Pacífic presenta una proporció equilibrada entre comerç dins la seva regió i comerç extraregional. Majoritàriament exporta cap a Europa i importa de l'Amèrica del Nord. Amèrica del Nord: també presenta una proporció equilibrada entre comerç dins la seva regió i comerç extraregional, lleugerament decantat cap al comerç regional.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

14. Responen a les qüestions següents relacionades amb els agents reguladors del comerç internacional:**a) Expliqueu les posicions dels partidaris i dels detractors dels aranzels duaners com a instrument per a regular el comerç mundial.**

En el comerç mundial hi ha una disputa entre els partidaris de la supressió d'aranzels duaners, és a dir, la lliure circulació de béns i de capitals, i els que en són reacis i volen mantenir aranzels per protegir la producció dels seus països o, si més no, d'alguns sectors estratègics.

Els partidaris de la liberalització del comerç mundial defensen que només la lliure circulació de mercaderies i de capitals farà progressar l'economia, ja que és la lliure competència la que estimula el creixement econòmic i el desenvolupament dels països (neoliberalisme).

Enfront d'aquesta obertura de mercats, de convertir l'economia mundial en una economia oberta, sense controls, hi ha els que argumenten que sense la protecció de sectors estratègics, com poden ser els recursos naturals, o la imposició de taxes a la circulació de capitals (taxa Tobin) que ajudin al desenvolupament dels països menys desenvolupats, aquests no podran sortir mai de la pobresa. Aquests mateixos argumenten, també, que la llibertat de comerç ha de ser real i que no hi hagi subvencions per part dels països rics, a alguns sectors productius del seu país, fet que els posa en superioritat en el mercat (per exemple, en el comerç de cereals, als EUA, i a l'agricultura subvencionada de la UE).

b) Quin organisme internacional vigila el compliment dels acords entre països en matèria de comerç? Quan va ser creat? Quines funcions té assignades?

L'Organització Mundial del Comerç (OMC), organisme vinculat a les Nacions Unides, des de l'1 de gener de 1995 és el que s'encarrega de vigilar el compliment dels acords adoptats pel GATT (*General Agreement on Tariffs and Trade* = Acord General sobre Aranzels de Duanes i Comerç, fundat el 1947 a iniciativa dels Estats Units) en matèria de comerç internacional.

15. Responen a les qüestions següents relacionades amb els principals organismes financers internacionals (Banc Mundial i Fons Monetari Internacional) i amb el dòlar com a moneda de referència internacional.**a) Quines funcions tenen el Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional?**

El Banc Mundial ofereix assistència financera i tècnica als països en vies de desenvolupament. El seu objectiu es reduir la pobresa i recolzar el desenvolupament per mitjà de concedir préstecs a baix interès, crèdits i donacions als països pobres per invertir en educació, salut, infraestructures, etc.

La funció del FMI consisteix a promoure l'estabilitat financera mundial, oferir préstecs a les economies amb balances de pagaments amb problemes i aconsellar els governs.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

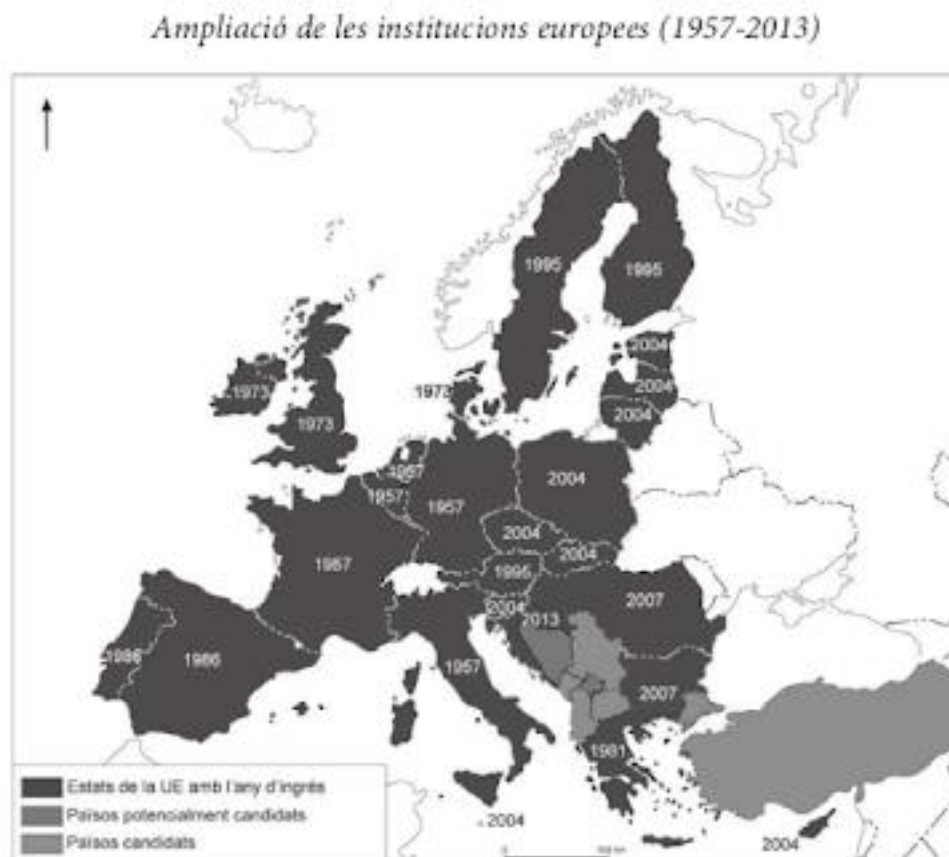
Cada país integrant diposita una quota en funció del seu PIB i del seu pes en el comerç mundial. Els EUA i la UE tenen capacitat de vetar les decisions més importants.

b) Per què el dòlar és la moneda de pagament en l'intercanvi de mercaderies entre països? Quan i on es va prendre aquesta decisió?

El dolar s'utilitza de forma majoritària ja que es considera una moneda "segura", a l'estar recolzada per l'economia nacional més desenvolupada del món. Es considera que el risc de que els EUA facin fallida i el dolar perdi bona part del seu valor és mínim. El fet que la majoria de transaccions econòmiques internacionals es facin en dòlars fa que augmenti la "confiança" en aquesta moneda.

El dòlar es va adoptar com a moneda de referència a tot el món (patró dolar), tant per fixar el valor d'altres divises com per als pagaments dels intercanvis de mercaderies, a la conferència de Bretton Woods (1944), i com un dels principals elements del nou ordre econòmic internacional sorgit al final de la Segona Guerra Mundial.

16. Descriviu la informació representada en el mapa.

FONT: *Learn Europe* [en línia].

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

Es tracta d'un mapa d'Europa de tipus polític que mostra les successives ampliacions de la Unió Europea (UE) des del 1957 fins al 2013.

La llegenda ens indica en gradació de grisos tres informacions. En primer lloc, hi són representats tots els estats membres amb la indicació de la data d'incorporació respectiva. En segon lloc, es marquen els països candidats. En tercer lloc, es marquen els països potencialment candidats.

La font és: <http://www.learneurope.eu>.

Es poden observar un total de 28 països. En primer lloc, els països que van crear la UE el 1957: Alemanya, Bèlgica, Luxemburg, Holanda, França i Itàlia, i, d'altra banda, les incorporacions posteriors: Dinamarca, el Regne Unit i Irlanda el 1973; Grècia el 1981; Espanya i Portugal el 1986; Finlàndia, Suècia i Àustria el 1995; el conjunt de països integrats el 2004; Bulgària i Romania el 2007, i la darrera adhesió de Croàcia el 2013.

També podem observar els països candidats, com Sèrbia, Turquia o Albània, i els potencialment candidats, com Bòsnia i Hercegovina.

17. Expliqueu el procés de construcció de la Unió Europea (UE) tenint en compte els aspectes següents:**— Quins van ser els motius polítics i econòmics que van impulsar el procés?**

La cooperació d'alguns països d'Europa que volien evitar l'esclat de noves guerres després de la Segona Guerra Mundial, juntament amb la necessitat de millorar el desenvolupament econòmic.

— Quins en van ser els països fundadors?

Els països fundadors van ser la República Federal Alemanya, França, Itàlia, Bèlgica, Holanda i Luxemburg.

— Quins són els tres requisits, anomenats *criteris de Copenhaguen*, que ha de complir un estat per a poder ingressar a la UE?

Els requisits que ha de complir un estat per poder ingressar a la UE són:

Criteri polític: els països candidats han d'estar regits per sistemes polítics democràtics.

Criteri econòmic: han de tenir una economia de lliure mercat que es pugui adaptar al grau de competitivitat general.

Cabal comunitari: el país candidat ha d'acceptar i assumir el conjunt de lleis i objectius de la UE.

18. Expliqueu les característiques principals del Tractat de Roma del 1957 i del Tractat de Maastricht del 1993 tenint en compte els aspectes següents:

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

— Quins són els objectius i les novetats que aporta cadascun d'aquests tractats?

Els tractats de Roma de 1957 signifiquen la creació de la CEE. Els seus objectius van ser constituir una unió comercial i duanera, és a dir, establir la lliure circulació de persones, mercaderies, serveis i capitals, i la coordinació de polítiques agrícoles i comercials comunes.

El Tractat de Maastricht de 1993 transforma la CEE, que passa a anomenar-se *Unió Europea*. El seu objectiu és crear una unió no només econòmica, sinó també política i social. Així, es van impulsar:

- La ciutadania europea.
- La unió monetària i econòmica amb la creació de l'euro i el Banc Central Europeu (BCE).
- L'establiment d'una política exterior i de defensa comuna, la consolidació de les polítiques de solidaritat, el reforç del Parlament, etc.

— Quins drets atorga el fet de tenir la ciutadania europea?

La ciutadania europea atorga una sèrie de drets:

- Dret a circular lliurement pel territori de la UE.
- Dret a residir en qualsevol dels estats membres.
- Dret de sufragi a les eleccions al Parlament Europeu.
- Dret de petició.
- Dret a dirigir-se al Defensor del Poble Europeu.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

19. Observa el mapa i respon a les següents preguntes.

Els antecedents de la Unió Europea (UE) es remunten a l'any 1951, amb la formació de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA) per part dels sis països fundadors. Des d'aleshores molts altres països s'han anat afegint al procés de construcció europea fins a arribar a la UE actual, que està formada per vint-i-vuit estats i és la primera potència comercial del món.

Composició de la Unió Europea

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades publicades per la Unió Europea a <<https://europa.eu/european-union/about-eu/>>.

a) Anomeneu i marqueu en el mapa els sis països fundadors de la Comunitat Econòmica Europea.

Els països fundadors de la CEE van ser Alemanya, Bèlgica, França, Holanda, Itàlia i Luxemburg.

b) Quins són els tres darrers països que s'han incorporat a la Unió Europea? Marqueu-los també en el mapa.

Els darrers països que han entrat a la UE són Romania, Bulgària i Croàcia.

20. L'any 1995 Espanya s'incorpora al Tractat de Schengen. Expliqueu en què consisteix aquest tractat i quins n'han estat els avantatges per als ciutadans de la Unió Europea.

El Tractat de Schengen garanteix la lliure circulació de béns i persones a l'interior de la pràctica totalitat dels països de la UE. L'avantatge per a les persones és que permet creuar les fronteres sense tràmits o controls fronterers.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

21. Relacioneu els esdeveniments de la columna de l'esquerra amb l'any en què van passar.

1. Espanya entra a la CEE - 1986
2. Es crea la Comunitat Econòmica Europea - 1957
3. Entra en vigor el tractat de Maastricht - 1993
4. Comença a circular l'euro - 2002

22. Observeu les dades de la taula i comenteu quin era el pes demogràfic dels estats de la UE respecte al conjunt de la població mundial el 1960 i el 2015. Quins han estat els condicionants principals de l'evolució demogràfica dels estats de l'actual UE en el període 1960-2015?

*Evolució de la població mundial i dels estats de l'actual Unió Europea (1960-2015)
(dades en milions d'habitants)*

	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2015
Món	3.033	3.700	4.458	5.330	6.145	6.958	7.383
Estats de l'actual UE (28 estats)	406,7	439,9	461,8	475,2	487,3	503,2	508,5

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades publicades per les Nacions Unides i l'Eurostat.

El pes demogràfic d'Europa ha davallat amb el pas dels anys. Des d'aproximadament el 13,5 % de la població mundial el 1960 a una mica menys del 7% el 2015.

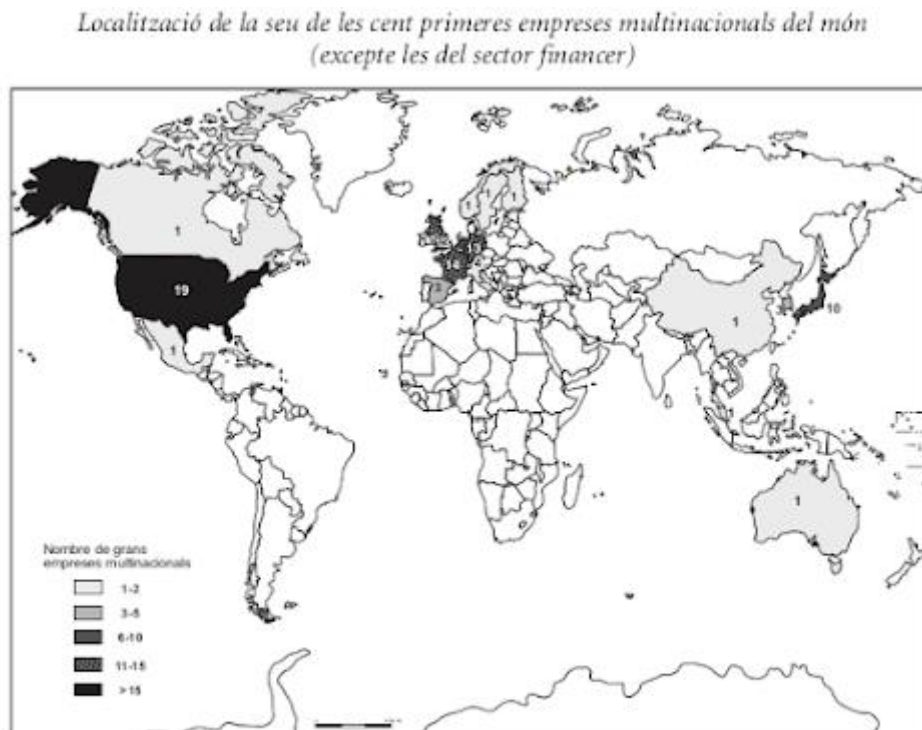
Els condicionants d'aquesta evolució demogràfica són l'envelliment de la població europea producte de la reducció de la natalitat i l'augment de l'esperança de vida.

23. Exposeu els objectius polítics i econòmics de la Unió Europea.

La integració política comporta que els Estats de la UE han cedit part de la seva sobirania en favor de les institucions europees. Les institucions europees aproven directives, normes i lleis que prevalen per sobre les aprovades a cada Estat membre.

La integració econòmica s'articula a partir de l'existència d'un mercat interior únic que permet la lliure circulació de béns, serveis, persones i capitals. Els instruments que ho han permès han estat l'eliminació dels controls fronterers, la implantació de l'euro com a moneda única junt amb la creació d'institucions com el Banc Central Europeu, independent dels governs nacionals, el qual dirigeix la política financera de la UE.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

24. Descriviu la informació representada en el mapa.

FONT: Conferencia de las Naciones Unidas sobre Comercio y Desarrollo. Informe sobre las inversiones en el mundo, 2009.

Es tracta d'un mapa mundi temàtic on es representen el nombre de grans empreses multinacionals existents a cada país. S'utilitzen cinc categories i a més a cada país una xifra indica el nombre total de grans empreses multinacionals existents. La font és el World Investment Report i la data el 2009.

S'aprecia com les grans empreses multinacionals es concentren a Europa, els EUA i el Japó.

25. Indiqueu a quines àrees geogràfiques es concentren les seus de les principals empreses multinacionals. Exposeu els factors principals que n'han permès l'expansió mundial. Esmenteu el nom de cinc empreses multinacionals que conegueu (mirant el mapa anterior).

Les empreses multinacionals es concentren a la Unió Europea i als Estats Units, després hi ha la zona de l'extrem orient, amb el Japó i Corea del Sud.

Les empreses multinacionals van sorgir com una evolució de les grans empreses industrials després de la segona guerra mundial. La seva expansió es va basar en l'obertura de filials als països estrangers per tal d'evitar els aranzels duaners.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

Actualment la liberalització del mercat de capitals a escala mundial i la progressiva disminució dels obstacles a les transaccions comercials han afavorit la seva expansió.

Esmenteu el nom de cinc empreses multinacionals que coneixeu (la llista de respostes possibles és molt gran).

26. Expliqueu els aspectes següents, relacionats amb la globalització de l'economia, de la cultura i dels hàbits de consum:**a) Característiques de l'economia de mercat.**

És un sistema econòmic basat en els intercanvis comercials segons las lleis de l'oferta i la demanda. La majoria de recursos pertanyen al sector privat. L'Estat només intervé per regular el mercat quan es produeixen desequilibris. La globalització ha comportat més facilitats pels moviments de capitals i mercaderies entre els països.

b) Uniformització dels gustos artístics i esportius.

El fàcil accés a la informació a través dels mitjans de comunicació permet que uns mateixos esdeveniments artístics i esportius puguin ser seguits gairebé en temps real a tot el món, fet que provoca una uniformització en els gustos relatius al món de la música, el cinema, l'esport, etc.

c) Canvis en els hàbits de consum.

La globalització comporta l'aparició d'un mercat global on els mateixos productes es posen a disposició del comprador a tot el món. Les campanyes de publicitat són també globals, de manera que el consum de productes tendeix a uniformitzar-se. Cada vegada més les marques de productes fabricats per les multinacionals es troben en tots els mercats del món, així com les mateixes cadenes de restaurants de menjar ràpid, al temps que els grans centres comercials substitueixen gradualment els mercats i comerços tradicionals.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

27. Descriviu la informació representada en la taula.

Fluxos d'inversió estrangera directa (en milions de dòlars)

	2007	2008	2009	2010	2011
EUA	215.952	306.366	143.604	197.905	226.937
Regne Unit	196.390	91.489	71.140	50.604	53.949
Alemanya	80.208	8.109	24.156	46.860	40.402
Espanya	64.264	76.992	10.406	40.761	29.476
Japó	22.550	24.426	11.938	-1.252	-1.758
Xina	140.167	170.523	148.252	188.632	211.506
Brasil	34.585	45.058	25.949	48.506	66.660
Índia	25.506	43.406	35.596	24.159	31.554
Mèxic	31.492	27.140	16.119	20.709	19.554

FONT: Conferència de les Nacions Unides sobre Comerç i Desenvolupament (CNUCID o UNCTAD), 2012 [en línia].

Es tracta d'una taula de dades que reflecteix el valor en dòlars de les inversions estrangeres directes efectuades entre 2005 i 2011 en un conjunt de països desenvolupats (EE UU, Regne Unit, Alemanya, Japó i Espanya) i un grup de països en vies de desenvolupament (la Xina, Brasil, Índia i Mèxic), que formen part del grup dels països emergents.

La font és el UNCTAD, 2012.

Les dades mostren que els EE UU és el país que rep una quantitat més gran d'inversions estrangeres, molt per sobre de la resta però la Xina en els darrers anys ha arribat gairebé a assolir un nivell similar d'inversions i el 2009 va superar els EE UU. S'observa com aquest any les inversions van disminuir a tots els països com a conseqüència de la crisi financera als EE UU i Europa.

La resta de països desenvolupats han vist reduir la distància respecte el Brasil i l'Índia. Aquests dos països algun any han tingut entrades d'inversions superiors a les d'alguns dels països desenvolupats. Mèxic es mostra més irregular i amb un lleuger descens de les inversions els darrers tres anys.

Destaquen les baixes quantitats que rep el Japó, en comparació amb la resta de països, que alguns anys fins i tot mostra valors negatius (desinversions).

28. Identifiqueu els elements propis del procés de globalització econòmica que reflecteixen les dades de la taula.

- La lliure circulació de capitals. Els moviments de capitals sense traves entre els països facilita les inversions, tant del capital productiu com del capital financer.
- La liberalització del capital financer. El capital circula lliurement per les borses de tot el món invertint-se en els valors borsaris que ofereixen oportunitats més avantatjoses.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

- Les empreses tenen facilitats per ubicar-se en gairebé qualsevol país del món, allà on troben unes condicions més favorables.
- Les grans companyies multinacionals tenen centres repartits en varis estats. A vegades, localitzen les diferents fases de la producció i la gestió en països diferents.
- Les empreses també poden optar per *externalitzar* o *subcontractar* diferents activitats productives a empreses d'altres països amb costos inferiors (l'anomenat *offshoring*). A través de l'externalització l'empresa pot obtenir serveis a més baix cost i concentrar la seva activitat en el seu *negoci bàsic*, la comercialització per exemple.
- Els beneficis obtinguts per les empreses multinacionals tant es poden repatriar al país de la seu central, com reinvertir-ne una part en el país on s'han produït.

29. Responen.**a) Quines són les causes de la deslocalització industrial?**

Les indústries traslladen parcialment o totalment les seves activitats productives per aconseguir augmentar els seus beneficis. Això es pot aconseguir amb la deslocalització si les condicions del mercat laboral i la legislació ofereixen unes condicions avantatjoses que permeten un augment de la productivitat.

Per exemple si els costos de la mà d'obra són més baixos, si s'obtenen facilitats fiscals o una menor pressió administrativa en temes de protecció del medi ambient.

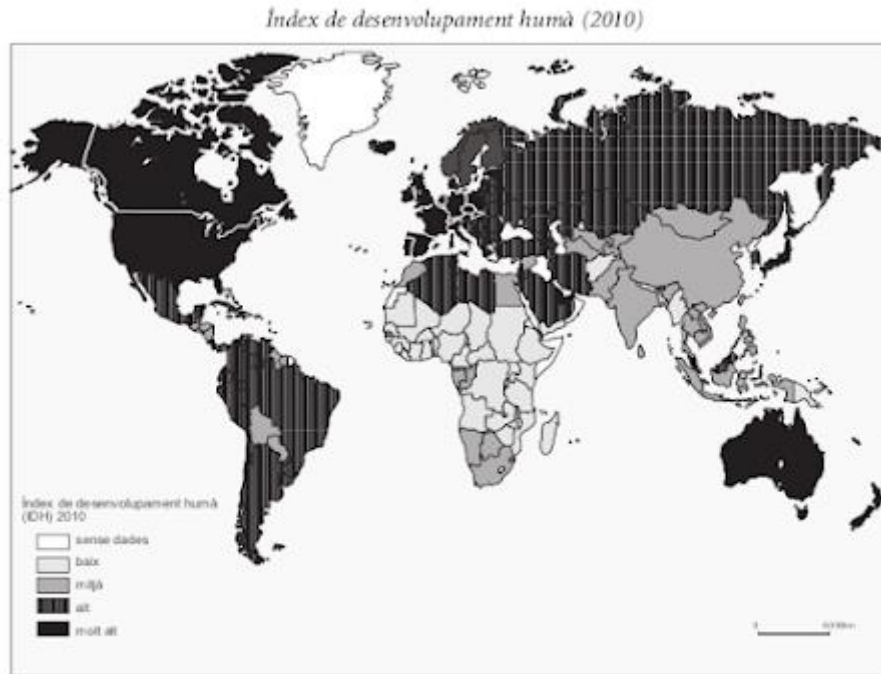
b) Quins efectes pot tenir la deslocalització industrial sobre l'economia d'un país?

La deslocalització industrial genera importants conflictes socials als països afectats, com que generalment són grans empreses les que traslladen les seves plantes de producció a d'altres països, deixen a l'atur un nombre molt gran de treballadors formats per a una feina específica.

Sovint, de les grans empreses industrials en depenen tot un conjunt de petites i mitjanes empreses que les proveeixen de components necessaris en el procés productiu. La deslocalització afecta també tot aquest conjunt de proveïdors, posant en risc la seva continuïtat com a empresa.

L'augment de l'atur comporta un augment de la despesa social per part de l'administració pública.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

30. Descriviu la informació representada en el mapa.

Font: Adaptació feta a partir del mapa del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), 2011.

Es tracta d'un mapamundi de tipus temàtic que reflecteix la distribució de l'Índex de Desenvolupament Humà a tot el món l'any 2010. La font és el PNUD, Informe sobre el Desenvolupament Humà i les dades es presenten classificades en índex molt alt, alt, mitjà i baix.

Les zones que es poden diferenciar són: amb índex molt alt i alt: Amèrica del nord, i bona part d'Amèrica central i del sud, Europa occidental, alguns països del Magreb i de l'Orient mitjà, Japó i Austràlia; amb un índex mitjà l'Àsia monsònica i el sud d'Àfrica i, finalment amb un índex baix la major part del continent africà.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

31. Responen.

a) Observeu l'IDH de països amb economies emergents com Mèxic, el Brasil, la Xina i l'Índia; compareu-lo amb el dels països més rics i també amb el dels més pobres. Expliqueu-ne les diferències.

Les economies emergents presenten uns índexs superiors als dels països menys desenvolupats. En el cas de Mèxic i Brasil uns valors alts que els situen a la part mitjana-alta de la classificació, l'Índia i la Xina en canvi presenten uns valors mitjans i més

allunyats dels estàndards dels països més desenvolupats. Les causes són els desequilibris interns d'aquests països, amb sectors econòmics molt dinàmics i competitius a escala global, però que mantenen encara amplis sectors de la població en condicions de pobresa i marginació social.

b) Exposeu breument la diferència entre els termes desenvolupament econòmic i desenvolupament humà.

La diferència fonamental entre el desenvolupament econòmic i el desenvolupament humà és que mentre el primer es mesura en relació amb l'augment del PIB, el segon consisteix a crear les condicions per tal que les persones puguin desenvolupar totes les seves capacitats d'acord amb les seves necessitats i interessos.

32. Exposeu les principals característiques de l'economia tant dels països desenvolupats com dels països en via de desenvolupament, d'acord amb l'esquema següent:

a) Sectors productius predominants.

b) Posició en el comerç internacional.

Països desenvolupats: constitueixen el centre de l'economia mundial, tenen un alt nivell de productivitat i disposen de capitals i de tecnologia avançada. Sectors productius: predominen la indústria i els serveis; es tracta de producció industrial especialitzada amb molt valor afegit, ja que incorpora recerca i innovació tecnològica. En els serveis destaquen els relacionats amb la informació, els transports i les comunicacions. També existeix en el sector primari una agricultura altament tecnificada i capitalitzada amb una producció molt diversificada i dirigida al mercat.

La situació en el mercat internacional és clarament de domini, ja que controlen els intercanvis a nivell mundial així com els preus, donat que la seva producció està centrada tal com s'ha esmentat en les manufactures especialitzades i en els processos de transformació i distribució de les matèries primeres.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

Països en via de desenvolupament: generalment, formen la perifèria de l'economia mundial amb un baix nivell de productivitat i una gran dependència tecnològica i financera.

Sectors productius: en molts d'aquests estats predomina el sector primari amb una agricultura dirigida a l'autoconsum o bé a l'exportació, però aquesta darrera està controlada per les grans multinacionals. Pel que fa a la indústria, o bé està poc desenvolupada o bé està centrada en la producció de manufactures generalment controlada per les multinacionals. El sector serveis en general està poc desenvolupat i en alguns casos centrat en el turisme de masses controlat per empreses estrangeres.

La seva situació en el comerç internacional es caracteritza per unes condicions desavantajoses, ja que la seva producció centrada en les matèries primeres o en manufactures amb poc valor afegit situa aquests països en una situació de desigualtat a l'hora de competir amb els estats desenvolupats.

33. Exposeu les principals conseqüències mediambientals, polítiques i culturals del procés de globalització.**a) Mediambientals:**

Es poden esmentar exemples com ara:

- La deslocalització de les indústries més contaminants cap els països del tercer món (química, siderúrgica, ciment, etc.).
- L'explotació de recursos naturals per part de les empreses multinacionals que aprofiten una manca de normativa de protecció del medi ambient.
- L'exportació de residus tòxics a aquests països, sovint de forma clandestina.
- El comerç il·legal d'espècies vegetals i animals que contribueixen a la pèrdua de biodiversitat i l'aparició d'espècies invasores.

b) Polítiques:

Es poden assenyalar aspectes com ara:

- La disminució del poder de decisió dels Estats sobre l'economia (sovint es prenen decisions en funció dels interessos de les empreses multinacionals, els mercats financers i de les imposicions d'organitzacions internacionals com el FMI o el Banc Mundial. Els casos de Grècia, Irlanda, Portugal i Espanya en la crisi del 2007-2015 en poden ser exemples.
- L'emergència de conflictes territorials en funció dels interessos de les grans potències econòmiques i militars del món: els EUA, el G8, la Xina i Rússia.
- L'aparició del fenomen del terrorisme internacional de grups gihadistes, com Al Qaeda i l'Isis o Estat Islàmic, com a rebuig als valors del "món occidental".
- L'aparició d'un món multipolar amb noves potències regionals emergents: la Xina, Brasil, Rússia.

Tema 10: el Regne d'Espanya a Europa i al món

c) Culturals:

Es poden assenyalar aspectes com ara:

- Es produeix una homogeneïtzació cultural basada en el model occidental dominant als països desenvolupats.
- La uniformització dels gustos artístics i culturals expressats a través de la indústria cinematogràfica, editorial i de la música.
- Aparició de fenòmens com la “banalització cultural” i la banalització de paisatges urbans amb l'expansió de les grans marques de moda i alimentació a través de franquícies (begudes, fast-food, cadenes de restaurants, etc.).
- El predomini de la llengua anglesa com a vehicle de comunicació a nivell internacional.
- Davant el fenomen de l' homogeneïtzació cultural es produeix el ressorgiment de les identitats nacionals i culturals com la revalorització de les llengües pròpies, les tradicions, etc.
- En el camp de la ciència tanmateix es produeix la internacionalització en aspectes com la cooperació científica entre els grans centres de recerca i les universitats que estableixen protocols de col·laboració.

34. Quins requisits polítics i econòmics són necessaris per a formar part de la UE?

Els països candidats a formar part de la UE han d'estar regits per sistemes polítics democràtics. Han d'acceptar el principis de llibertat, democràcia i respecte als Drets Humans, així com les llibertats fonamentals pròpies dels Estats de dret.

Els criteris econòmics que cal complir consisteixen en l'adopció d'una economia de lliure mercat en la qual s'ha de poder fer front a la competència inherent a aquesta mena d'economia. Per poder formar part de la zona euro s'ha de convergir en un seguit d'indicadors econòmics, com ara el dèficit pressupostari, el deute públic, la inflació, els tipus d'interès i l'estabilitat de canvi de la moneda pròpia.

35. Quins problemes han sorgit a la UE arran de la crisi dels migrants?

Els problemes es poden resumir en els següents:

-Oposició de grups socials a l'interior de cada estat a l'acollida d'immigrants estrangers, sovint a causa de posicions racistes i xenòfobes.

-Oposició d'alguns estats de la UE com Hongria, Polònia, etc., a acollir immigrants estrangers malgrat els acords adoptats a la UE en aquest sentit.